

Спеціалізованій вченій раді Д 41.086.01
Національного університету
«Одеська юридична академія»
65009, Одеса, Фонтанська дорога, 23

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертацію Кісліциної Ірини Олександрівни

**на тему «Роль прокурора у кримінальному провадженні на підставі
угод про визнання винуватості: питання теорії і практики»
подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук
за спеціальністю 12.00.10 – судоустрій; прокуратура та адвокатура**

Актуальність теми дослідження. Теоретичне і практичне дослідження є досить актуальним в умовах триваючого удосконалення кримінального процесуального законодавства та законодавства про прокуратуру України, вдосконалення форм і методів протидії злочинності та водночас поглиблення демократичних засад у кримінальному процесі, захисті прав його учасників з використанням зарубіжного досвіду. При цьому, не менш важливим є вивчення та врахування досвіду передових демократичних держав, зокрема, щодо запровадження в Україні практики укладення угод про визнання винуватості.

Наукові дослідження у цій сфері нині перебувають на початковій стадії, як і зміни у кримінальному процесуальному законодавстві. Здобувачка однією з започаткувала розробку наукових і практичних проблем цієї діяльності. Це дозволило дисертантці зробити важливі теоретичні висновки і внести досить обґрунтовані пропозиції щодо подальшого вдосконалення законодавства у цій сфері і практики його застосування.

Така наукова праця особливо актуальна в умовах, коли нормативна база у досліджуваній сфері суспільних відносин розширюється буквально на очах, що викликає потребу в оперативному реагуванні на зазначені процеси з боку науковців і практиків, серед яких важливу роль відіграють прокурори, які застосовують відповідні норми законодавства.

В складних умовах сьогодення завданням правової науки є зважена, об'єктивна оцінка складних процесів, що відбуваються у досліджуваній правовій сфері, аналіз досягнень і прорахунків. Це стосується використання відповідних повноважень як прокурорами, передусім процесуальними керівниками, так і суддями при розгляді відповідних кримінальних проваджень. Зазначені обставини спонукали дисертантку до комплексного дослідження поставлених проблем.

Наукова новизна дослідження обумовлена тим, що процеси впровадження у практику звільнення правопорушників від кримінальної відповідальності на підставі угод про визнання винуватості, які почалися недавно, після набрання чинності КПК України, тривають дотепер, і, очевидно, триватимуть далі. Захисту однієї дисертації (Г.Є. Тюріним) замало, щоб вважати вирішеними всі теоретичні і практичні проблеми цієї діяльності, тим більше, що надалі вносяться все нові зміни до законодавства з цих питань. В таких умовах І.О. Кісліцина по праву може вважатись однією з перших дослідниць зазначених проблем. Про це свідчить характер наукових висновків і пропозицій до законодавства, що містяться у дисертаційній роботі.

Оцінка ступеня обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність та новизна.

Дисертація охоплює положення споріднених правових дисциплін «Прокуратура в Україні» і «Кримінальний процес». Це дозволило авторці в комплексі дослідити основні питання, що виникають у розглянутій сфері, і запропонувати власні варіанти їх вирішення.

При підготовці роботи використано матеріали практично всіх наукових досліджень вітчизняних та інших науковців, досвід органів зарубіжної юстиції та наукові дослідження зарубіжних вчених, органів прокуратури та судів зарубіжних країн.

Автор вдало оперує узагальненнями судової статистики (с. 45, 136, 151, 152), і, особливо судової практики, яка значною мірою поширюється і на діяльність прокуратури (с. 24, 59, 69, 85, 108, 127, 132, 133, 137, 143, 152, 155, 159, 160), що позитивно впливає на обґрунтованість викладу. Наведені приклади із судової практики органічно вписуються у загальну канву матеріалу і служать підтвердженням висновків і пропозицій дисертантки.

В дисертації внесено низку обґрунтованих пропозицій з удосконалення законодавства і практики його застосування у розглянутій сфері.

Автор обґрунтовано ставить в роботі питання щодо участі у процесі укладення угод про визнання винуватості керівників прокуратури, захисників, батьків і законних представників неповнолітніх обвинувачених (с. 73).

Корисним для практичних потреб є аналіз практики застосування законодавства, розроблена авторкою спеціальна таблиця, що містить відомості щодо осіб, які можуть бути ініціаторами укладення угод про визнання винуватості з подальшою їх участю у цьому процесі: підозрюваного, обвинуваченого, адвоката, керівника органу прокуратури, прокурора-процесуального керівника, судді та інших учасників судового провадження (с. 130-131).

Заслуговує на увагу пропозиція запровадити обов'язкове узгодження проекту угоди про визнання винуватості з керівником відповідної прокуратури. Для наочності відповідні стадії підготовки і укладення угоди про визнання винуватості викладені у спеціальній таблиці.

Цілком можна погодитись з автором дисертаційної роботи у тому, що наведена в законодавстві назва «угода про визнання винуватості» неповною мірою розкриває зміст цього правового інституту через двосторонній

характер договору, у якому сторони, крім прав несуть також обов'язки. Це, зокрема, стосується обов'язків сторони обвинувачення і суду встановити розмір покарання відповідно до умов угоди, тобто в пом'якшеному обсязі у разі, коли підозрюваний додержав умов угоди. Відтак, у роботі висловлюється цілком логічна думка назвати цей юридичний акт угодою про визнання винуватості та пом'якшення покарання. До такого висновку підозрюваний може дійти у процесі переговорів зі стороною обвинувачення, а інакше у нього була б відсутня мотивація бути учасником такої угоди.

Для уникнення помилок у практиці застосування законодавства в роботі слушно запропоновано виділити у розділі VI КПК України «Особливі порядки кримінального провадження» дві глави, присвячені особливим порядкам кримінального провадження на підставі угод про визнання винуватості та пом'якшення покарання, а також про примирення між обвинуваченим і потерпілим (с. 152), а також надати прокурорам – обвинувачам можливість виправляти помилки, яких вони припустились при укладенні угод про визнання винуватості.

Слід погодитись із пропозицією авторки доповнити частину 2 статті 36 КПК пунктом 6 такого змісту: «бере участь як процесуальний керівник в укладенні і контролі за виконанням угод про визнання винуватості» (с. 169).

Слушно пропонується виділити роль захисника в ініціюванні та проведенні переговорів щодо можливості укладення угоди про визнання винуватості. Заслуговує на підтримку пропозиція надати можливість захисникові ініціювати процес переговорів для укладення між підозрюваним та прокурором угоди про визнання винуватості та пом'якшення покарання та розробити текст проекту такої угоди (с. 169).

Можна підтримати пропозицію автора встановити у КПК строк до 48 годин, протягом якого прокурор зобов'язаний надіслати підписану ним угоду про визнання винуватості до суду з можливістю відкласти направлення до суду обвинувального акта з підписаною сторонами угодою для проведення додаткових слідчих дій (с. 169-170);

закріпити у законі можливість повторного звернення з угодою про визнання винуватості «в разі усунення або зміни обставин,... які стали підставою для відмови в її затвердженні судом»;

викласти статтю 389-1 КК в такому вигляді: «Умисне невиконання засудженим, потерпілим або прокурором угоди про примирення або про визнання винуватості» - карається арештом на строк до шести місяців або обмеженням волі на строк до трьох років» (с. 170).

Дисертація містить й інші пропозиції щодо удосконалення правового регулювання відносин у зазначеній сфері, які становлять науковий і практичний інтерес.

Автор продемонструвала непогане знання правової термінології, а також здатність до логічного мислення.

Водночас, окремі положення дисертаційної роботи носять спірний або дискусійний характер, або невдало відредаговані.

Розділ 3 роботи названо «Мотиви і принципи участі прокурора в укладенні угод про визнання винуватості», однак підрозділи у роботі розміщені в протилежній послідовності: спочатку принципи (підр. 3.1.), а вже потім – мотиви (підр. 3.2.).

На с. 30 запропоновано використовувати метод інтерв'ювання для застосування ставлення прокурорів до угод про визнання винуватості. Власних міркувань на підтримку цієї пропозиції не наведено, а зі змісту анкети, доданої до роботи, видно, що спроб інтерв'ювання прокурорів при підготовці роботи не було.

На с. 51 зазначається, що стверджувати про подібність угоди про визнання винуватості до цивільно-правової угоди «не можна ні в якому разі». Водночас на с. 165 у Висновках до роботи стверджується, що зазначена угода є певним аналогом цивільно-правових угод.

На с. 52 автор стверджує, що угоду про визнання винуватості не можна вважати правочином. Це твердження є недосить точним. В юридичній доктрині правочин – це дія особи, спрямована на встановлення, зміну прав і

обов'язків. Правочин може вчинятись в індивідуальному порядку. (М. М. Сібільов. Правочин // Юридична енциклопедія. – Т.5. – К.: 2003. – С. 52-53.)

На с. 89 наголошується на доцільності укладення угоди про визнання винуватості, якщо у сторони обвинувачення бракує доказів обвинувачення. Але в такому разі є підстави для закриття кримінального провадження, а не для укладення угоди про визнання винуватості.

На с. 107 автор стверджує, що «дискусійним є питання щодо укладення даних угод щодо кримінальних проступків та особливо злочинів, віднесених до підслідності НАБУ». Варто було б обґрунтувати свою власну позицію до вирішення цієї проблеми.

На с. 117 автор стверджує, що обставини, які враховуються прокурором при укладенні угоди про визнання винуватості, закріплені у ст. 470 КПК, проте цей перелік не є вичерпним і прокурор повинен ретельно дослідити всі матеріали справи, щоб прийняти рішення про ухвалення угоди про визнання винуватості. Автору слід було б навести у роботі перелік таких обставин, якщо вони мають суттєве значення.

Попри зазначене, варто підкреслити, що оформлення дисертаційного дослідження в цілому відповідає встановленим вимогам.

Також належним чином оформлено автореферат дисертації, в якому відображено основні результати дослідження та зміст якого відображає основні положення роботи.

Висловлені зауваження не впливають на загальну позитивну високу оцінку дисертаційної роботи, оскільки мають переважно дискусійний характер. Все вищевказане дає підстави для висновку, що дисертант Ірина Олександрівна Кісліцина самостійно сформулювала наукові положення і належним чином обґрунтувала результати дослідження у межах наукової спеціальності 12.00.10 – судоустрій; прокуратура та адвокатура; розв'язала важливі теоретичні і практичні проблеми діяльності прокурора – процесуального керівника і суду, пов'язані з практикою укладення угод про визнання винуватості у процесі кримінального провадження.

Загальний висновок:

Враховуючи наведене, можна зробити висновок, що дисертація Кісліциної Ірини Олександрівни на тему: «Роль прокурора у кримінальному провадженні на підставі угод про визнання винуватості: питання теорії і практики, подана на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.10 – судоустрій; прокуратура та адвокатура, відповідає вимогам п.п. 9, 11, 12, 13 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами і доповненнями), а її авторка – Кісліцина Ірина Олександрівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.10 – судоустрій; прокуратура та адвокатура.

Офіційний опонент –
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри теорії та
історії держави і права
Східноєвропейського університету
імені Лесі Українки

В.М. Кравчук

Кравчук В.М.
Секретар університету
20 р.